

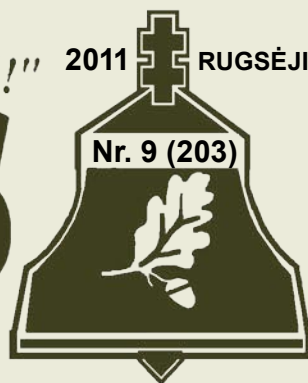
"Ir šviesa, ir tiesa mūs žingsnius telydi!"

2011

RUGSĖJIS

VARPAS

LIETUVOS LAISVĖS KOVOTOJŲ SĄJUNGOS LEIDINYS

Antano R. Šakalio pieš.

ČEČĖNIJOS RESPUBLIKOS IČKERIJA PREZIDENTAS
DŽOCHARAS DUDAJEVAS

(1944–1996)

MINĖTINA DIENA – rugsėjo 6-oji – *Laisvos ir nepriklausomos Čėčėnijos Respublikos*
Ičkerija paskelbimo (1991-09-06) 20-sios metinės

RUGSĖJO ŠVENTINĖS, KATALIKIŠKOS IR TAUTINĖS DIENOS:

1-oji – Mokslo ir žinių;

8-oji – Šilinės – Švč. Mergelės Marijos gimimo, Vytauto Didžiojo karūnavimo,
Padėkos už Lietuvos nepriklausomybės ir laisvės apgynimą

Sveikiname

Juožą Kiršį
80-mečio proga

Stanislovą Varną
80-mečio proga

Vaclovą Bagdonavičių
70-mečio proga

Artūrą Merkį
50-mečio proga

Rugsėjo 6-ąją – 20-ties metų Čėčėnijos Respublikos Ičkerija Nepriklausomybės paskelbimo sukaktis

Aminat Saijeva, ČRI atstovė Baltijos šalyse

Milžiniško Kaukazo masyvo šiaurės rytuose plyti Čėčėnija, nedidelė teritorija – vainachų šalis. Išvertus iš čėčėnų kalbos *vainach* reiškia *mūsų tauta*, taip save vadino čėčėnai, kad atskirtų saviškius nuo kitų Kaukazo tautų. Žodis *vainach* vienija čėčėnus ir ingušus, turinčius giminingas kalbas ir kultūras, tačiau ir vieni, ir kiti turi dar savą pavadinimą: čėčėnai – tai *nochči*, o ingušai – *galgai*. Čėčėnų kraštas apipintas legendomis, čia kiekvienas akmuo liudija vainachų kultūros ir senovės istorijos, spalvingos, gausiai aplaistytos krauju, didybę. Daugybė užkariautojų, žinomų ir nežinomų istorijai, ateidavo čia kariauti, palikdami paskui save pelenus. Čėčėnų tautos charakteris ir mentalitetas grūdinosi rūsčiomis sąlygomis, o laisvė ir nepriklausomybė būdavo pagrindinė egzistavimo sąlyga.

Žvelgiant į tragiškus Čėčėnijos ir Rusijos tarpusavio santykių puslapius, galima tvirtinti, kad ištisus keletą pastarųjų šimtmečių carinė Rusija, o vėliau tarybinės Rusijos kolonijinė valstybė, kurios estafetę perėmė dabartinė „demokratinė“ imperija, čėčėnų tautos atžvilgiu vykdo žmonijos istorijoje neregėtai ilgai trunkančią ir žiaurią genocido politiką. Lygiai taip pat istorijoje pavyzdžio neturintis faktas buvo ir yra atkaklus čėčėnų priešinimasis per visą

šitą epochą kovojant prieš kolonizatorius rusus.

Čėčėnija – tai šalis, kuri prievarta aneksuota ir iš kurios atimtas politinis bei ekonominis savarankiškumas. Pagrindinių valstybių nūdienos politikai linkę nutylėti apie kolonijinę Čėčėnijos statusą. Apšimeta, kad jos niekada nebuvo ir dabar nėra. Vienintelis žymus veikėjas, paminėjęs apie tai oficialiai, buvo Jonas Paulius II, Vatikano ir Romos katalikų bažnyčios galva. To fakto, kad Maskva prievarta pavergė Kaukazą, politinis pripažinimas nuskambėjo jo garsiojoje kalboje JTO Generalinės Asamblėjos jubiliejinėje sesijoje 1995 metų spalio 5 dieną Niujorke, kur Romos popiežius gynė engiamų tautų politines teises ir teisėtus siekius.

1991 metais čėčėnų tauta atkūrė savo valstybinį suverenitetą. Amžina tautos svajonė – išsivaduoti iš kolonijinio Rusijos jungo – tapo realybe.

2011 metų rugsėjo 6-ąją sukanka 20 metų Čėčėnijos Respublikos Ičkerija Nepriklausomybei. Nueitas laikotarpis kupinas sunkiausių išbandymų, užgriuvusių čėčėnų Tautą ir Valstybę. Tokių išbandymų, kurie būtų galėję sunaikinti daugelį valstybių, turinčių šimtmetines istorines šaknis, didžiules geografines teritorijas, gausius žmonių ir ekonominius resursus.

1992 m. kovo mėn. 12 d. Čėčėnija priėmė savo Konstituciją.

▲ Džocharo Dudajevio našlė Ala Dudajeva ir ČRI atstovė Baltijos šalyse Aminat Saijeva (dešinėje) Lietuvos Sąjūdžio būstinėje

▲ Čėčėnų kariai, 1995 m.

1992 m. gegužės mėn. 25 d. buvo pasirašytas tarpvalstybinis susitarimas su Rusijos valdžia dėl Rusijos kariuomenės išvedimo iš Čėčėnijos Respublikos teritorijos ir ginkluotės pasidalijimo.

1991–1994 metais Rusija įvedė Čėčėnijai blokadą: nuo 1991-11-10 – ekonomikai, nuo 1992-06-16 – finansams, nuo 1992-08-08 – oro erdvei, nuo 1993-11-10 – ryšiams ir nuo 1994-07-21 – transportui.

Tuo pačiu laikotarpiu reguliariai buvo vykdomi ir teroro aktai, siekiant ne tik destabilizuoti vidaus politinę situaciją, bet ir apšmeižti čėčėnų tautą. Ištisisus trejus metus Maskva visai vengė bandymų užmegzti taikų dialogą su Čėčėnija. Būtent šitą aplinkybę pabrėždavo savo pasisakymuose spaudoje žymūs rusų politikai G. Starovoitova (laikraštis *Северная столица* („Šiaurinė sostinė“), 1995 m., Nr. 1, straipsnis *И тогда Дудаев отключил телефон* („Ir tada Dudajevas išjungė telefoną“) ir N. Ardžannikov (laikraštis *Час пик* („Spūsties valanda“), 1994 12 21, straipsnis *Москва не хотела вести диалог* („Maskva nenorėjo dialogo“)).

Šių laikų istorijoje iš dvidešimties Čėčėnijos valstybingumo metų 14 metų tenka karo laikotarpiui, treji metai – pokariniams nuniokojimams ir tik treji metai sąlyginai taikiam gyvenimui. Sudėjusi nesugrąžinamas aukas, čėčėnų tauta nuėjo tą kelią ir toliau gina savo Nepriklausomybę.

1991 m. spalio 27 d., dalyvaujant tarptautiniams stebėtojams iš 27 šalių, įvyko visaliaudiniai laisvi rinkimai į aukščiausias Čėčėnijos Respublikos valstybines institucijas. Nepaisant priešiškos komunistų veiklos, rinkimuose dalyvavo 72 % rinkėjų. Už Džocharo Dudajevio išrinkimą prezidentu savo balsus atidavė 90,1 % dalyvavusiųjų rinkimuose, o tai sudarė 63,1% visų rinkėjų. Buvo sukurta teisinė bazė ir funkcionalus valstybės aparatas, atitinkantis laikmečio reikalavimus.

Pirmuosius trejus taikius savo gyvavimo metus Čėčėnijos vadovybė dėjo visas pastangas valstybei stiprinti, žmonių gerovei kelti ir integruotis į pasaulio bendriją kaip lygiateisei jos narei. Buvo pasieکتa pastebimų rezultatų ekonomikoje, ir tai ypač išryškėjo posovietinėje erdvėje tvyrojusio ekonominio ir politinio chaoso fone. Liko Čėčėnijos Respublikos Ičkerija tarptautinio pripažinimo klausimas. Turint omenyje, kad *de facto* visos vidinės prielaidos tam jau buvo, tereikėjo principingo pasaulinės bendrijos narių požiūrio į šios problemos sprendimą. Tačiau tikrumoje pasaulio bendrija pasirodė esanti priklausoma nuo politinio tikslingumo ir ekonominės naudos.

Rusija visais įmanomais metodais trukdė formuotis jaunai valstybei. Buvo vykdoma ardomoji veikla Čėčėnijos Respublikos viduje. Dirbtinai iš plataus KGB tinklo sudaryta opozicija, subsidijuojama ir apginkluojama Kremliaus, kaitino vidinę atmosferą.

Išnaudojusi visas ardomosios veiklos galimybes, 1994 metais Rusijos Federacija agresyviai įsiveržė į Čėčėnijos Respublikos Ičkeriją teritoriją. Prieš pusantro milijono Čėčėnijos gyventojų nedidelėje teritorijoje buvo mesta visa Rusijos Federacijos karinė galia. Siekdamas palaužti čėčėnų tautos laisvės siekius, per dvejus karo metus Rusijos armija ir kitos sukarintos struktūros sunaikino daugiau kaip šimtą tūkstančių Čėčėnijos piliečių, sugriovė miestus ir kaimus, ekonomiką ir infrastruktūrą.

Pokario suirutė, iškankinta alinančio karo tauta, dešimtys tūkstančių našlaičių ir invalidų apsprendė humanitarinę katastrofą. Čėčėnų tauta, palikta be tarptautinės visuomenės dėmesio, savo jėgomis pradėjo kovoti su karo padariniais.

Pokarinei politinei ir ekonominei aplinkai neigiamos įtakos turėjo savitarpio santykių su Rusija nekonkretumas. Čėčėnijos ir Rusijos 1996 metų rug-

pjūčio 31 d. Chasavjurtos susitarimai ir 1997 metų gegužės 12 d. sutartis „Dėl taikos ir Rusijos Federacijos ir Čėčėnijos Respublikos Ičkerija savitarpio santykių“ nepadarė teigiamų poslinkių dviejų šalių santykiuose. Suaktyvėjo Rusijos ardomoji veikla Čėčėnijos viduje ir palei jos valstybinių sienų perimetrą. Rusijos specialiųjų tarnybų užsakymu čėčėnų tautybės kriminaliniai elementai vykdė žmonių grobimus. Daugelis vykdytojų šiandien jau atvirai tarnauja Rusijai. Rusijos valdžia vykdė plataus masto ČRI diskreditavimo politiką tarptautiniu lygiu. Rusijos specialiųjų tarnybų organizuota virtinė gyvenamųjų namų sprogdinimų, už kuriuos atsakomybė buvo suversta čėčėnams, buvo paskutinė grandis pradedant Rusijos karo prieš Čėčėniją antrąjį etapą, prasidėjusį 1999 metų vasarą.

Rusijos okupacinė kariuomenė, sudaryta iš degradavusios reguliariosios armijos, kurią papildė samdiniai ir pirma laiko paleisti iš Rusijos kalėjimų kriminaliniai nusikaltėliai, panorę užsidirbti iš čėčėnų tautos kraujo, vykdė negirdėto žiaurumo nusikaltimus. Prieš taikius gyventojus buvo taikomi totalinio bauginimo metodai. Čėčėnijos žemė virto išdeginta teritorija dėl totalinių bombardavimų ir artilerijos salvių. Buvo visiškai sunaikinta ekonomika ir infrastruktūra, miestai ir kaimai.

Antrojo karo metais Rusijos teroristinės armijos aukomis tapo apie 200 tūkstančių ČRI piliečių.

Rusijos veiksmai Čėčėnijoje (tankiai gyvenamų miestų ir kaimų bombardavimai, per kuriuos masiškai žuvo taikūs gyventojai; gyvenamosios aplinkos ir infrastruktūros sunaikinimas, kuris iššaukė gyventojų skaičiaus kaip tautos naikinimą ir t. t.) 1948 metų gruodžio 9 d. tarptautinės konvencijos „Dėl genocido užkardymo ir bausmės už jį“ požiūriu vienareikšmiškai kvalifikuojami kaip genocidas. Pagal Tarptautinės teisės normas genocidas, nusikaltimai žmonijai ir kariniai nusikaltimai – patys sunkiausi iš visų nusikaltimų, jiems netaikomas senaties terminas.

Nepaisant viso savo padėties tragiškumo čėčėnų tauta ir ČRI vadovybė organizuotai priešinosi agresoriui. Geriausi sūnūs ir dukros paaukojo savo gyvybes kovoje prieš grobikus ir okupantus. Tarp jų ir ČRI Prezidentai šlovingi čėčėnų tautos sūnūs – Džocharas Dudajevs, Zelimchanas Jandarbijevs, Abdul-Chalimas Sadulajevs ir kiti – daugelis kitų, žymių ir nežinomų didvyrių, mylėjusių Tėvynę labiau už gyvenimą.

Naikinama čėčėnų tauta turėjo viltį, kad pasaulinė bendrija užsisistos, sustabdys barbariškus Rusijos veiksmus, tačiau pasaulio valstybių lyderiai manė, kad Rusijos valstybinis terorizmas čėčėnų atžvilgiu, masinės žudynės, gyvenamosios aplinkos naikinimas ir kitkas yra Rusijos vidaus reikalas. Čėčėnų klausimas pasaulyje tapo lakmuso popierėliu tarptautinės teisės, moralės, garbės realumui nustatyti.

Čėčėnijos tragedija palietė daugelio tautų širdis. Ypač tų, kurios pačios patyrė Rusijos imperijos spaudą arba kokiu nors būdu buvo jos palytėtos. Baltijos valstybės – Lietuva, Latvija ir Estija – buvo vienos iš pirmųjų, kurios atsisaukė į čėčėnų bėdas. Nuo pat pirmųjų Čėčėnijos nepriklausomybės atkūrimo dienų Baltijos šalių politikai, visuomenės veikėjai ir paprasti piliečiai teikė ir šiandien tebeteikia aktyvią moralinę ir politinę pagalbą bei paramą čėčėnų tautai. Čėčėnų istorijoje ir atmintyje šis faktas išliks amžiams.

Pergalė kovoje už išsivadavimą pasiekama ne tik per karą, bet ir per politiką. Čėčėnijos Respublikos Ičkerija politinė vadovybė, būdama tremtyje, aktyviai dirba su tarptautiniais institutais, stengdamasi politiškai išspręsti Čėčėnijos klausimą. Yra vilčių ir tikimasi, kad ČRI visiškai laisvės ir nepriklausomybės diena jau nebe toli.

20 metų, praėję nuo Čėčėnijos Respublikos Ičkerija Nepriklausomybės paskelbimo, parodė pasauliui retai sutinkamą čėčėnų tautos gyvybingumą ir jos atkaklumą siekiant užsibrėžtų tikslų.

Čėčėnijos Respublikos Ičkerijos valstybinis himnas

LAISVĖ ARBA MIRTIS

*Atsiradom, kai vilkei vilkiukai ėmė inkšti prie kojų.
Mums parinko vardus auštant rytui, kai liūtas riaumojo.
Mus erelių lizduos mūsų motinos švelnios maitino,
O tėvai – girių jaučius sutramdyt mokino.
Mūsų motinos pašventė mus savo Tautai, Tėvynėi.
Jeigu joms mūsų reiks, mes sukilsim visi ligi vieno.
Mes išaugom laisvi kaip ereliai, kalnų kunigaikščiai,
Ir nėra tokių slenksčių, nuo kur pasitrauktume baukščiai.
Greičiau uolos granito ims tirpti kaip lydomas švinas,
Nei prarasim kovojo savo prigimtį kilnią bent vienas.*

*Greičiau žemė iš karščio ims skeldėt be žado,
Negu mes po žeme atsigulsime garbę praradę.
Niekad niekam nelenkti galvos – duodam priesaiką šventą,
Arba mirt, arba laisvė gyventi mums lemta.
Mūsų sesės dainom brolių kruviną žaizdą išgydo,
Mūsų mylinčios moterys mus išlydi į žygį.
Jei marins mus badu – medžio šaknį mes imsime graužti,
Jei neduos mums vandens – žolių rasą mes imsime gerti.
Atsiradom, kai vilkei vilkiukai ėmė inkšti prie kojų.
Tautai, Tėvynėi, Dievui – mes savo gyvybę aukojam.*

Sąskrydžio „Su Lietuva širdy“

REZOLIUCIJA

ARIOGALA, 2011-08-06

„Dėl atminties išsaugojimo“

Laisvės gynimo ir Didžiųjų netekčių 70-mečio minėjimo proga Valstybės vadovai savo viešose kalbose pažymi, o Seimas priima rezoliucijas, jog istorinės atminties išsaugojimas yra svarbus Lietuvai, Europai ir pasauliui. Atmintis tarnauja kaip prevencija, kad nesikartotų XX amžiaus nusikaltimai žmonijai ir žmoniškumui. Tai suprasdami žmonės stato paminklus ir kryžius sovietinio genocido aukoms atminti, bet ne viską gali. Didelius, reikšmingus ir brangiai kainuojančius darbus privalo atlikti Valstybė.

Ariogalos sąskrydžio dalyviai giliai apgailestauja ir pažymi, jog per 21 Nepriklausomos Lietuvos valstybės gyvenimo metus neatsirado nei vienos vyriausybės, nei vieno Vilniaus miesto mero, kurie jaustų pagarbą ar dėkingumą Laisvės kovotojams, 1000 metų savo gyvybės kaina gynusiems Lietuvą nuo grobikų. Visiems sąmoningiems piliečiams gėda girdėti vien nesibaigiančią erzelynę dėl iškilaus paminklo Laisvės Kovotojams Lukiškių aikštėje projekto – konkretus projektavimas ir paminklo statyba skandinama konkursų spekuliacijose.

2010 metų rudenį A. Kubiliaus vyriausybė įpareigojo Aplinkos ir Kultūros ministerijas iki metų pabaigos atlikti aikštės sutvarkymo ir monumento sukūrimo konkursus. Aplinkos ministerija šiaip taip užduotį įvykdė. Kultūros ministerija, esą dėl lėšų stokos, jau pusę metų delsia paskelbti konkursą, lyg konkursas kainuotų dešimtis milijonų litų. Laisvės kovų dalyviai nėra tikri dėl konkurso vertinimo komisijos sudarymo skaidrumo.

Kitu svarbiausiu Atminties įamžinimo objektu laikome Lietuvos Laisvės kovų ir komunistinio genocido aukų atminties Memorialo steigimą buvusios KGB būstinės pastatų komplekse Vilniuje, adresu Gedimino pr.40. Memorialo pradžia padaryta. 1991 metais LPKTS čia įkūrė Genocido aukų muziejų. Čia dirba ir LPKTS pastangomis išsaugotas Ypatingasis archyvas ir dar keletas LGRTC padalinių. Tačiau iki šiolei nesukurta Memorialo koncepcija, neiškeliami į kitas patalpas čia dirbantys teismai.

Dėl mums nežinomų priežasčių nestatomas paminklas Dainavos apygardos partizanams atminti, nors kitoms partizanų apygardoms paminklai jau pastatyti. Yra ir daugiau Atminties išsaugojimo sėpulių.

Pagirtinas darbas – Radviliškio rajono Mėnaičių kaimo Miknių sodyboje atlikta rekonstrukcija, kur atkurta Partizanų Vadų, čia pasirašiusių 1949 m. Vasario 16 d. Deklaraciją, slėptuvė, pastatytas paminklas, sutvarkyta aplinka. Dėkojame KAM ministrei R.Juknevičienei už jos iniciatyvą ir ryžtą. Bet savanorio Sajaus sodyba Balandiškių kaime, kurioje Partizanų Vadai pradėjo posėdžiauti ir rašyti Deklaraciją, visų akyse dėl aplaidumo sunyko.

Kapinėse ir kitose viešose vietose vis dar randasi sovietinės okupacijos metais statytų paminklų su to meto užrašais, pagerbiančiais stribus ir čekistus, vykdžiusius represijas prieš partizanus ir taikius civilius gyventojus bei iškreipiančius istorinę tiesą, įžeidžiančius Lietuvos laisvės kovotojus. Yra bandymų statyti naujus paminklus sovietų kolaborantams ir Vilniaus krašto grobikams, įrengti amžintąją ugnį sovietinės armijos kareivių kapinėse, kur yra palaidotų stribų ir čekistų. Tokius bandymus laikome visiškai nepriimtinais ir įžeidžiančiais okupantų represijų aukas.

Sąskrydžio dalyviai ragina Vyriausybę:

- skirti lėšų monumento Lukiškių aikštėje sukūrimo konkursui ir įpareigoti Kultūros ministeriją nedelsiant skelbti šį konkursą;

- įpareigoti LGRTC per du mėnesius sukurti Lietuvos Laisvės kovų ir komunistinio genocido aukų atminties memorialo koncepciją ir iki metų pabaigos ją patvirtinti Vyriausybėje. Nuo 2012 metų pradėti teismų iškėlimą iš patalpų Gedimino pr.40 ir pradėti Memorialo plėtrą.

- 2012 metų biudžete numatyti lėšas:

- Lukiškių aikštės sutvarkymui ir monumento Laisvės kovotojams statybai;

- paminklo Dainavos apygardos partizanams statybai;

- savanorio Sajaus sodybos, esančios Radviliškio rajono Balandiškių kaime atstatymui;

- aplinkos tvarkymo prie Partizanų Motinos paminklo Kauno senosiose kapinėse darbams užbaigti, įrengiant Partizanų Vadų atminties alėją.

- Priimti teisės aktą, nustatantį užrašų ant sovietinės okupacijos metais pastatytų paminklų stribams ir čekistams pakeitimo privalomą tvarką.

ŽALVARINIS VARPAS PARTIZANUI VARPUI

(tęsinys, pradžia 8 Nr.)

Balys Urbonas,

Laisvės kovų dalyvis, žurnalistas

Valingam žmogui ne tik vaistai, bet ir žolelės padeda. Viktoras greitai pasveiko. Po to „krikšto“ jis pasidarė atsargesnis, mažiau rizikavo. Tačiau. Kartą važiuoja dviračiu per Didžiasalio kaimą viduryje baltos dienos, miške, civiliais drabužiais, tik su pistoletu kišenėje. Užmina taku ant tokio kalnelio. Čia pat sodybos kiemas. Pilnas rusų ir strībų, susėdusių ant patiestų paklodžių, apkrautų valgiais ir gėrimais. Negi bėgsi. Jis, kaip niekur nieko, šast ant kiemo. Trenkia dviratį ir – prie šulinio. Išsitraukia svirtimi kibirą šalto vandens, pasistato ant rentinio krašto, pasilenkia ir geria pasimėgaudamas. Prieina tokia graži šeiminkė jau visai iš veido iškritus. Siūlo puodelį. Viktoras – ne! Padėkojęs už vandenį sėda ant dviračio. Įkandin išgirsta: „Kas ten toks?“ – tai šeiminkės klausia strībų vadas.

– Čia mūsų naujas mokytojas. Vaikų į pionierius nemažai priėmė, tai lekia pas Leipalingio komsorgą.

Ir šeiminkinei, ir Viktorui, žinoma, širdis dunkėjo, kaip reikiant. Bet nėra to blogo, kas neišeitų į gerą.

Tuo labai smagiu ir laimingu dviračiu teko ne kartą važiuoti ir man. Būdavo, Viktoras paliepia: „Nuvažiuok, pavyzdžiui, į kokį Didžiasalį (kaimo pavadinimas) ir pasakyk tokiam ir tokiam žmogui kelis žodžius. Įsidėmėk, ką jis tau pasakys ir atvažiuok pas mane“.

– O ar nebūdavo baisu tuo pačiu dviračiu važiuoti? Juk pamatęs būtų koks rusų šnipas, kad partizano dviračiu važiuoji, – capt Baliuką! O tada – „Tiū-tiū na Varkutiū...“ – Atsisuka į mane su visa kėde laidos „Lietuvių godos“ garso režisierius Kęstutis Mateika, plačiai šypsosi ir nepaleisdamas garso įrašų pulto mikserio įveda dainą: /Kad ne auksinės vasaros, ne mėlynos vosilkos, /Nebūtume atėję čia, kur slenka dienos pilkos // /O tas dulkėtas traukinys taip toli nukeliavo/ Prisimenu, mergaite, aš tas pievas kur žaliavo//.

Ir ši daina tarsi degina širdį. Kęstutis žiūri į mane. Kažkaip surimtėja. Abu tylim. Daina tolsta... Jis perjungia kitą magnetofoną ir studijos tylą jau užpildo miško ošimas ir paukščių balsai. Ak, tikras mūsų kaimo Dainamiškis! Viskas tikra. Ir paukščių balsai visai tokie pat. Ir jų tiek daug.

Tada dar buvo ten ir Pliantaukos bala, ir žalias kalnelis, ir aukštos eglės jį ratu apsupę. O tarpe jų kažkada ten buvo suėję kaip niekad daug partizanų,

o ir Šutronių kaimo vyrų, ir, kaip sako, kam reikia, ir kam nereikia. Mat, iš Lenkijos „svečiai“ atėję, Medziakojo (Saveikio) (taip jį pravardžiavo, nes jam einant per Lenkijos sieną sužeidė ir amputavo koją) parašytu Augustavo miškuose iš užsienio išmesto, atvesti. Saveikis tai tas pats NKVD agentas Bronius, kuris turėjo slapyvardį Klajūnas. Visiems įdomu, kokie tie lenkai... Betgi – visai ne lenkai...

Ten, rusų saugumiečių persirengusių būta. Medzekojis – išdavikas. Visi tiki, tik Viktoras – ne! Kai beveik visus tie „lenkai“ nusivilios į Krivonių kaimą, Viktoras sakys: „Čia vaidinimas. Ir aš tuo liūdno likimo artistu nebūsiu. Ne! Čia – visai ne taip!“

Ir buvo ne taip. Vienus užmigdė, suėmė, tuos, kurie bandė bėgti – amžinai paguldė. Ir liks iš visų Pūščios partizanų gal penki ar šeši vyrai. Jiems vadovaus naujas vadas, leitenantas Varpas, bet neilgam. Jis irgi KGB bus paimtas į patikimą „globą“, per jauną „partizaną“, prie Viktoro „prisvilusį“, – Lakūną Antaną Vaitulionį.

Šitai paties Viktoro, partizano Varpo buvo pasakyta. Tada, kai su broliu Jonu kartą užėjome pas Jį apsistojusį pas Žakevičius Varnėnų kaime. Savo įžvalgomis Varpas niekada neklydo. Taigi Jis patvirtino: „Tai tiesa“.

Susimąščiusiom ir liūdnom akim Jis žvelgė į mane sėdėdamas tos Žakevičių virtuvės prieblandoje, spragsint krosniai. Per Jo veidą lakstė ugnies šešėliai. Atrodė, lyg kokie juodi paukščiai vis nori ant Jo leistis, nusileisti.

– Dar kartą pakartojam, – sako Viktoras man. Ir kartojam jo pamėgtą dainą apie vyriausiąjį brolių Antaną-Varną, beje, sukurtą su mumis tada dainavusio kito brolio, brolio Jono, turėjusio lengvą ranką eiliuoti.

– Bolesiuk, tai pradėk. Na, Ragina Viktoras. Ir vėl pradedu: /Tyliai ošė pušys prie gimtinės kaimo/ Degė šviesios žvaigždės kiek tik užmatai/. /Ejo žygin trise narsūs partizanai Dainamiškio miško apsnigtais takais/. /Einančius sutiko priešų nuožmies kulkos prie Ricielių kaimo, pakelės kieme. /Vienas krito vietoj, kitus vijo pulkas, rusai – pasalūnai, lyg vilkų ruja/.

Ak, tos brolio Viktoro akys, tarsi ir šiandien žiūrėtų į mane.

Dešinės rankos smaguriu pridėjęs prie gerklų drebina jas... Mat tokia balso vibracija Jam atrodo gražesnė. Trumpam sustojam dainavę, o Jis daugiau broliui Jonui, čia pat sėdinčiam, aiškina: „Įsilaikyti nebus įmanoma. Žmonės suaukojo pinigų, o kai kokius ir pats pasiėmiau iš paraudonavusių kaimo krautuvinių. Jau pasidariau pasą. Susitarta Lat-

vijoje. Todėl greitai pasiimu Verutę bei Antanuką (sūnų) ir išvažiuoju.“ Neišvažiavo. Saugumas apie tai jau buvo informuotas. Po dviejų savaitių sodybą apsupo. Viktoras su kitu partizanu Antanu Stankevičiumi (Gintaru) spėjo iš sodybos išbėgti. Ilgai jie bėgo, ilgai juos vijosi. Nuo Varnėnų ligi Abarauskų. Taigi apie kokius 5 ar 6 kilometrus. Po septynių kilometrų, Jančiulių sodyboje Viktoras buvo raitų stribų ir rusų apsuptas. Stankevičius krito kitoje pusėje plento linų lauke. Daugiau nei keista likimo ironija: Gintaras – nušautas gintariname lauke. Mačiau tą vietą; kruvini, išvolioti nunokę linai ir atversta maldaknygė. Tokį vaizdą radau.

Sako, kad bėgant jiems per Vilkininkus, Viktorui buvo pasiūlytas arkllys (Mat viename kieme su kuliama vyrai kūrė rugius), bet jis atsisakė, teištars: „Nereikia! Po to jus kankins!..“ Kiti pasakojo, kad jis arklio prašęs, bet jam nedavė. Dabar – jau tas pats.

Viktoro-Varpo už Jančiulių kluono, tokioje pašiūrėje įlįsta ir prisidengus dar ilgai šaudyta. Supratau šitai, radęs toje vietoje krūvą tuščių pistoleto šovinių tūtelių. Ir... Anot tos dainos: „Paskutiniu juo pats save Tėvynei pažadėjo...“ Taip. Nes čia pat radau ir besimėtantį gabalėlį galvos kiaušo su kuokšteliu plaukų. Graudu, žiauru ir sunkiai pamirštama. Graudu, kad žuvo, žiauru, kad žudė, o sunkiai pamirštama, – vadinasi, niekada nepamirštama.

Ir sutapk tu man taip: baigdamas forminti laidą Kęstutis perrašinėja juostą, kurioje įrašyta susisaudymo fonograma. Pistoletų šūviai – iš arti, o iš toliau – automatų serijos ir kitokie pavieniai šūviai.

Aš surinku:

- Pakartok, Kęstuti, pakartok!..
- Kam? Kodėl? Čia viskas gerai, tinka. Įrašinėja...
- Ne. Kartok!
- Kęstutis kartoja fonogramą ir nustebeš, sutrikęs žiūri į mano akis, į vieną tašką įsmigusias...
- Taip, taip, Dieve, kaip panašu! Tada 1952-ųjų vieną rugsėjo popietę aš girdėjau tokius šūvius. Stovėjom išbėgę iš trobos su Mama tėviškės sodelyje, prie Viktoro pasodintų ir spėjusių gerokai paaugti ažuolų ir klevų. Ir šaudė, ir raketos leido... Ten – toje pusėje, kur Viktorina, Abarauskai.

– Tai, vaikeliai, ty mūs Viktorukų! – Ir kad užraudos balsu: „Tai, tai... Alyvų šakelė už žalios kepurės užsikišis tadų parajo... Dabarties jau neparais. Niekadu. Kas užmerks tau akelas, sūnelia?... – Net visas sodelis, atrodo, susiūbavo. Motina tikrai dar nežinojo, kad sūnus žuvo. Bet už tai – tikrai nujautė.

Iš po garso režisieriaus Kęstučio Mateikos rankų, tai yra paspaudus jam atitinkamą mygtuką, garso kolonėlės perduoda kankliuojamą seną lietuvių liaudies dainą: „Oi, lekia, lekia gulbių pulkelis, Tėvynės ginti žadin bernelius...“

Viktoras su ištikimuoju dviračiu

Kūrybinės minutės

Laidos „Lietuvių godos“ apipavidalinimas baigtas. Bet... Prisiminimų godos – ne. Jos suksis, kol studijoje vyks mudviejų su Kęstučiu padaryto darbo perklausa.

Sakykite man, mano broliai, ar skaistus rytas pasėtas saulės ir vienu kitu jos spindulėliu pro Dainamiškio egles prasibroves, neženklino Varpo vaikystės, paauglystės? Tas vienas rytas, na toks vienintelis rytas – juk jis buvo? Kaip ir tas nugyventas gyvenimas... Buvo. Ranka laikosi už mamos plataus sijono. Ranka ima žaislą. Ranka ima duoną. Ranka ima knygą. Ranka ima dalgį, ir grėblį, kirvį ir pjūklą. Ranka ima... automata. Sustoja laikas? Ne. Tik maža jo atkarpa dabar atrodo labai didelė ir labai svarbi. Rytas su saule? Dažniausiai – be saulės. Juodame bunkeryje, juodoje tamsoje, toje monotoniškoje tyloje.

Sakykite, broliai, klausdami savęs: ar kiekvienas partizano rytas, taigi ir Varpo rytas, prasidėjęs su saule virš žemės, galėjo baigtis tame bunkeryje – po žeme, netikėtai ir staigiai? Atsakau: žinoma, galėjo. Nes išdavikai siautėjo. Ir todėl, dabarties atžvilgiu,

partizanų veiksmai nebuvo kažkokie neapgalvoti, jaunatviško maksimalizmo padiktuoti. Čia veikė laiko, jo – visagalio laiko, sukaupia ir dar gerokai iki mūsų išnešiota intuityva, – apginti ir apsiginti nepasiduodant, nors tam turėtum gal tik kelias minutes.

Už tai partizano rytas jam buvo ilgas, kaip jau ta jo pragyventa vaikystė ir paauglystė. Pragyventas laikas buvo jo laikas su dideliu nežinomuoju, kiek dar jo liko...

Iš tikro, kaip tie mūsų miško broliai sutilpdavo savam laike? Tai gal trumputis laiko tarpas jiems buvo ištisa amžinybė? Varpe, broli, juk tu mylėjai savo rytą...

Sakykite man, mano broliai, ar dienovidis sustabdo laiką? Ne. Bet partizanų dienovidis tarsi ir sustodavo. Pats jų amžiaus gražumas. Ir jie nenorėjo, kad jų gyvenimo saulė pasuktų iš dienovidžio. Norėjo jie, kad ji ten amžinai sustotų, stovėtų, šviestų, kaitrą spinduliuotų, gyvybę teiktų. Iš bunkerio išlindę, išbalę, po eglėmis susėdę, tiesė rankas į saulę ir taip norėjo, kad vidudienio laikas pabūtų. Kas įsijaus į laiką, į partizano laiką, kuriame jam skirti metai buvo tokie ilgi ir tokie trumpi. O pats Jo – dienovidis!..

Sakykite man, mieli broliai: ar būna netikėtas vakaras? Ne. Jis kasdien ateina jam skirtu laiku. Kodėl vakaras atsėlindavo partizanams ir jų ryte, ir dienovidyje? Laiko anomalija? Ne... Fenomenas? Ne. Žmogaus lemtis? Gal taip: baltų tautos žmogaus laikas. Mūsų partizanų keli gyvenimo metai atstojo kitų dešimtmečius, o ir vieneri jų pragyventi metai su tais rytais, dienovidžiais ir vakarais buvo jų didelis gyvenimas. Didesnis nei kitų!

Na, pasakykite man, mano broliai, rašytojai, filosofai, istorikai, psichologai, kodėl jūs tylite? Tylūs ir abejingi gyvenusių ir už Lietuvos laisvę galvas padėjusių tam blykstelėjusiam jų laikui? Argi ne fenomenas, kai gyveni metus, porą, trejus, o manai, kad čia būni amžinai?

Palikote mus, bet pasilikote – amžinai. Gražus buvo jūsų laikas, mūsų, miško broliai, ir tavo, broli, Viktorai, jis toks buvo: gražus ir prasmingas.

Aš jau sakiau, gal tai buvo 1990-ji, kai mes su Kęstučiu rengėme „Lietuvių godų“ laidą. Jau aušo Lietuvos laisvės rytas. Tačiau dar seniau – 1952-siais pro vakaro sutemas, tiksliau – dar rusiškajai okupacijai dantis galandant, kukčiojo mano ir brolio Jono rauda, rodos, tik vakar su Viktoru kalbėjusių, dainavusių

Viktoras-Varpas sargyboje

sių ir tikėjusių jo rytdiena, – kad Jis išliks. Bet laikas už viską greitesnis, jis mus priima žinant, o išlydi nežinant. Nepasiklausęs kada... Ypač mūsų partizanų neatsiklausęs, braukšt ir sustodavo. Kodėl ir Viktoro laikas sustojo?

Jis – žuvo. Mes su Jonu apie tai tada jau tikrai žinojome.

Brolio, partizano Varpo žygių, man neišvardinti. Tiesiog aš jų nežinau, nes apie juos Jis man visko nepapasakojo. O ir negalėjo. Partizaniškas statutas neleido.

Jo – Žygdarbį, čia nusakiau. Ir išvada tokia: sąmoningas savo gyvenimo laiko suvokimas.

Kaiėjau tąsyk į radijo išleidimo skyrių nešinas parengta „Lietuvių godų“ laida, kaip ir visada

džiaugiausi: „Va, tegul vėl nuskambės vilties kibirkštėlė Tėvynės žmonėms, kad Laikas atėjo, kad jis užsibus, ir laisvę bylodamas jau niekada nesustos. Tik ar tikrai nesustos? Tąsyk ir dabar save pagaunu.

Kodėl netyla manyje varinis varpas ir šaukiasi aną, gyvą buvusį? Kodėl? Nejau ta šventa Lietuvos miško brolių ir brolio Viktoro kova dar nebaigta? Na, tikriausiai. Juk laisvė dar nėra tokia skaidri. Neskamba ji švairiu balsu. Ne!

– O, varpe, tu! Aidėk ir skelbk iš bokštų garsiai,
Kad išdavikų liko!
O VARPE tu! Prižadink prisikėlęs mūsų dvasią
Nualintą ir pliką!

O, varpe, žalvarini! Tėvynė išvogta, net ir metalas.
Iš ko tavo išliesim?
O, VARPE, partizane, kelkis!
Padėki išsigelbėti nuo liūdno galo
Dvasios neįgaliesiems...
O, VARPE, partizane ir tu, o ŽALVARINI varpe,
Skambėkite abudu,
Kad juodas melas ir apgaulė išnyktų vieną kartą,
Kaip rudens lapas rudas!

Dabar, kai išvedžioju paskutinius anų rudeniškų minčių žodžius, net virptelėjau iš džiaugsmo: aplinkui, kiek akys užmato, pavasaris. Alyvomis pražydęs. Viskas prabudę. Ir, anot tos dainos – „Pabudome ir kelkimės“, ne kartą ir „Lietuvių godų“ laidoje skambėjusios, belieka kviesti: kelkimės, išlikę gyvi. Kelkimės visa širdimi, visa siela, tikėdami, kad šviesa ateina varpams skambant, ir ant žemės, ir iš po žemės.

Energetinė nepriklausomybė ar politikos vingrybės

Arimantas Dragūnevičius

Energetikos klausimai nedingsta iš spaudos puslapių ir politikų kalbų, žmonės nepatenkinti kylančiomis energijos kainomis. Negi viskas tik blogai, ką reikėtų daryti, kad būtų geriau. Pasikeitimams reikia

laiko ir nemažų pastangų, sumanumo

Atkūrus nepriklausomybę reikėjo beveik dešimties metų naftos sektoriui energetikoje sutvarkyti ir Kruonio hidroakumuliacinei elektrinei savo jėgomis užbaigti. Sunkiau sekėsi dujų ir elektros gamybos srityje, nes ten pasireiškė grėsminga tarptautinės korupcijos įtaka. Ankstesnės vyriausybės energetikos plėtrą daugiausiai siejo su Rytų kaimynais, laukė pinigų iš Vakarų, bet laiku nepasiruošė Ignalinos AE uždarymo pasekmėms sušvelninti, sistemos efektyvumui padidinti. Kai pastaroji Vyriausybė ėmėsi ryžtingesnių veiksmų padėčiai pataisyti, sukilo opozicijos politinės jėgos ir vadinama laisvoji spauda su vienu šūkiu – nuversti, bet ne Lietuvos naudai išspręsti.

Po Fukušimos atominės elektrinės avarijos Japonijoje šių metų kovo mėnesį mūsų spauda kiek pritilo kaldama premjerą Andrių Kubilių prie atsakomybės kryžiaus už atseit žlugusį naujosios Visagino atominės elektrinės konkursinį projektą. Gal tai įtakojo nepavykusios Energetikos ir Aplinkos ministrų interpeliacijos ar pavėlavusios instrukcijos veikti. Tačiau toje spaudoje vergiškai nutyliami Rusijos koncerno „Gazprom“ žaidimėliai keliant dujų kainas arba nesilaikant ankstesnių susitarimų ir investicijų plano Kauno šiluminės elektrinės atveju.

Sovietų valdymo laikotarpiu vietinė Lietuvos administracija savo teritorijoje energetikos nevaldė, nelabai susigaudė, ką iš tikrųjų gamina Ignalinos atominė elektrinė. Su tokiu dalinai įslaptintu paveldu atsitokėjome ir tik po pučo Maskvoje 1991 metų pabaigoje pamatėme, kokią sudėtingą energetikos ūkį turime. Ignalinos AE tapo Lietuvos energetikos plėtrės stabdžiu, – kaimynai statė modernias elektrines, o mes murkdėmės su savąja atomine, parduodami elektrą į Rytus žemiau savikainos, ir nesugebėjome įsisavinti Vakarų pinigų jos uždarymui.

Atrodo, kad Europos Sąjungai spaudžiant jau pradedame susivokti, nors dar nesugebame išaiškinti visuomenei, kad energetika nėra vien malkų sandėlis, šiukšles deginančios katilinės ar vėjo jėgainės, kitas lengvas versliukas, bet sudėtingas, laike kintantis procesas, reikalaujantis išminties ir patirties jį įsisavinant, ir kuriame didelę reikšmę turi valdymo

klausimai, parametrų reguliavimas, ypač elektros dažnis. Energetika turi būti ne pelno siekianti ūkio šaka, todėl valstybės dėmesys energetikai negali atslūgti, kad vėl nepasikartotų LEO. LT aferos reiškiniai, tuo labiau, kad mūsų Rytų kaimynai seniai naudoja energetiką politiniam spaudimui.

Energetinės priklausomybės priežastys

Baltijos valstybės (Lietuva, Latvija, Estija) – Europos Sąjungos narės ir Šiaurės Atlanto sąjungos dalyvės – iki šiol yra Rusijos energetinės kolonijos, kurias, ypač Lietuvą, galima bausti už nepaklusnumą dujų tiekėjui – Europos Sąjungos direktyvų diegimą, mažesnę dujų naudojimą ir kita. Kaip toj pasakėčioj – tu kaltas jau vien tuo, kad mane ėsti spiria. Kita vertus nutylima, kad Baltijos valstybių ir Lietuvos energetiniai pajėgumai jau dvidešimt metų panaudojami Rusijos elektros energetinės sistemos darbo režimams gerinti, negaunant būtino atlygio.

Kuro-energetinio balanso požiūriu Lietuva pažeidžiausia tarp visų Europos Sąjungos valstybių. Alternatyvus dujų tiekimas per būsimą Klaipėdos suskystintų dujų terminalą žymiai pagerintų padėtį. Tokio terminalo istorija siekia 1992 metų vidurį, kai vyko konfidencialios derybos su Alžyro kompanijomis. Tada „Gazprom“ reakcija išgąsdino mūsų dujininkus. Šiuo metu iškyla galimybės gauti tokias dujas iš Norvegijos ir JAV. Ypač patraukli JAV įsisavinta suskystintų dujų gavimo technologija iš žemės padermių (skalūnų), juolab, kad tokios padermės glūdi Lietuvos pietvakariuose. Be to, tos dujos 30-50% pigesnės už „gazpromines“.

Baltijos valstybėse iki šiol naudojamas Rusijos elektros dažnis, reguliuojamas centralizuotai iš Volgos upės hidroelektrinių. Europinio elektros dažnio standartas – lankstesnis ir veiksmingesnis, nes reguliuojama decentralizuotai, – kiekvienoje elektrinėje. Todėl Baltijos valstybėms prisijungti prie Europinių (tame tarpe Lenkijos) elektros tinklų galima tik per specialius dažnio keitiklius, kurių kaina yra kelių šimtų milijonų dolerių (USD) eilės.

Tenka priminti, kad Vidurio Europos valstybės (Čekija, Slovakija, Vengrija, Lenkija, buvusi Rytų Vokietija) irgi priklausė elektros energetinei sistemai „Mir“ su dispečeriniu centru Prahoje ir rusišku dažnio standartu. Atgavusios pilną nepriklausomybę po 1989-1991 metų politinių pasikeitimų tos šalys per 5 metus perėjo prie Europinių dažnio standartų, kurie leidžia efektyviau valdyti elektros energetinį ūkį. Europos elektros tiekimo ir koordinavimo sąjunga (UCPTE) išdavė minėtoms valstybėms technines sąlygas, kaip prisijungti prie Europos elektros tinklų,

sutvarkius elektros gamybos įrangą ir dažnio reguliavimą.

Baltijos valstybių elektros energijos specialistai jau prieš gerą dešimtmetį yra paskaičiavę, kad elektrinių įrangos papildymui ir decentralizuoto dažnio reguliavimui įdiegti reikėtų apie 45 milijonų USD. Tai palyginti nedidelė suma visoms trims valstybėms, nes vien numatomam elektros tinklų sujungimui su Lenkija reikės dažnio keitiklio, kainuosiančio 4-5 kartus brangiau. Dėl to pabrangs elektros energijos savikaina, ji būtų mažiau konkurencinga rinkoje.

Perėjus prie Europinių dažnio standartų, sustiprėtų mūsų politinė nepriklausomybė, o Rusijai tektų investuoti nemažas lėšas, pertvarkant savo elektros tinklus, įtampos reguliavimo įrangą ir kita. Rusijos ir Baltarusijos ketinimai apjuosti Lietuvą tariamai ypač saugiu atominių elektrinių žiedu turėtų sumažėti įvertinus tai, kad ir dažnio keitiklių kaina būtų jų galvos skausmas, įtakojantis jų gaminsimos elektros energijos savikainą brangimo link. Atominės didvalstybės ambicijos – gražu, bet, anot rusų patarlės, pinigai mėgsta skaičiavimą.

Elektros dažnis Baltijos valstybėms tampa nepriklausomybės stiprinimo veiksniu. Reikalingas politinis sprendimas, kad būtų galima kreiptis į Europos perdavimo tinklų sistemos operatorių (ENTSO) gauti elektros tinklų prijungimo sąlygas. Gaila, kad mūsų valdžios struktūrose dar nėra aiškaus požiūrio šiuo klausimu. Bandoma aiškinti, kad baigiami būtini paruošiamieji darbai-studijos: labai keista, net bandoma remtis buvusios vyriausybės darbais, krepiančiais į ENTSO dėl dažnio klausimų. Bet buvusios vyriausybės požiūrį žinome, o jis prorusiškas. Ir ar ne anos valdžios atstovas tiems klausimams atstatydintas dėl priešiškos veiklos? Štai kur iškyla išmany-mo nesklandumai. Santykiuose su Rytų didvalstybe yra daug visai nesprendžiamų arba net vasališkai suvokiamų klausimų.

VARPAS

Leistas politkalinių sovietinės koncentracijos stovyklose: 1955 m. Vorkutoje ir 1957 m. Intoje, nuo 1975 m. iki 1989 m. – pogrindyje Lietuvoje. Atkurtas 1996 m. vasario mėn. *Leidėjai Lietuvos Laisvės Kovotojų Sąjunga, SL 22 09, ISSN 1648-0244.*

Redakcijos adresas: *Edvardas Burokas*, Architektų g. 14-60, LT-04119 Vilnius, tel. 244-46-19, el. paštas edvardasburokas@gmail.com

Redaktorius *Algimantas Zolubas*, Architektų g. 8-4, LT-04119 Vilnius, tel. 244-21-57, el. paštas a.zolubas@gmail.com

Bendradarbiams honoraras nemokamas. Rašinių turinys gali nesutapti su redakcijos nuomone. Rašiniai ir nuotraukos negrąžinami.

„VARPAS“ internete: http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=6381

Spaudinių pavidalu „VARPAS“ platinamas per LLKS skyrius.

Lietuvos Laisvės Kovotojų Sąjunga (kodas 191913666)

Atsiskaitomoji sąskaita AB Bankas Swedbank, AB;

Sąskaita Nr. LT62 7300 0100 0249 2325

Išleido ir spausdino „Baltijos kopija“. Kareivių g. 13 b, Vilnius. Tiražas 800 vnt.

Kai kurių Lietuvos valdžios žmonių pastangos įtikinti Briuselio biurokratus, kad nepirktų elektros energijos iš būsimų nesaugių Rusijos AE, švelniai tariant yra naivios. Tai patvirtino balsavimas Euro-parlamente balandžio 7 d. Pasiūlymai privalo būti pagrįsti ir orūs.

Atominės jėgainės ateitis

Nors Ignalinos AE buvo karinis objektas, būtent Lietuvos specialistai nulėmė, kad ji atsirastų Lietuvos teritorijoje, nes tada nežinojo apie RBMK reaktorių pavojingumą. Akademikas Sacharovas savo laiku siūlė tuos reaktorius statyti giliai po žeme, bet Sovietų sąjungos karinis kompleksas buvo kitos nuomonės. Stojant Lietuvai į Europos Sąjungą iškelta sąlyga uždaryti IAE, kaip ypač pavojingą objektą. Nebuvo išnaudotos ES suteiktos galimybės pertvarkyti Lietuvos energetiką, kad nebūtų sunkumų uždarius Ignalinos AE. Tai patvirtina korupcijos byla dėl uždarymo skaidrumo, nagrinėjama šiuo metu.

Pasaulinė ekonomikos krizė turėjo skaudžių pasekmių Lietuvai. Beveik trys šimtai tūkstančių be-

Mirus LLKS nariui

Juozui Jurui

nuoširdžiai užjaučiame velionio šeimą ir artimuosius

LLKS valdyba
„Varpo“ redakcija

Liūdime dėl buvusios partizanų ryšininkės

Marijos Kinertaitės-Laugalienės

mirties ir nuoširdžiai užjaučiame šeimą, artimuosius.

LLKS valdyba
„Varpo“ redakcija

Užjaučiame šeimą ir artimuosius
dėl LLKS nario

Juozo Ivaškevičiaus

mirties

LLKS valdyba
„Varpo“ redakcija

Aukos VARPUI

Už aukas „Varpui“ dėkojame:

Europos parlamento narei Radvilei Morkūnaitei, esmingai rėmusiai šio numerio išleidimą, A. Červinskui – 20 Lt, A. Liepaitei – 10 Lt, A. Valaikienei – 10 Lt, V. Masikonui – 10 Lt, S. Kasparui (Londonas) – 10 DB svarų, M. Šironienei – 50 Lt, V. Kulniui (JAV) – 50 Lt, A. Janušauskui – 40 Lt.

Dėkojame už pervestus 2 proc. nuo pajamų mokesčio.

Už nuotraukas dėkojame: Edvardui Burokui, Aminat Saijevai

darbių ir, manykim, laikinai išvykęs į turtingesnes šalis jaunimas ragina kurti darbo vietas, aprūpintas ne kauptukais ar žvakėmis, bet šilta patalpa, apšvietimu, staklėmis. Visur reikalinga energija ir įranga jai gaminti. Net besibaigiančios krizės sąlygomis Lietuvos poreikis elektros energijai viršija 10 milijardų kilovatvalandžių, o maksimali galia yra beveik 2000 megavatų. Reikėtų 25 Kauno hidroelektrinių, o kad dirbtų Kruonio HAE, jos užkrovimui reikia beveik 1,5 karto daugiau energijos nei ji pagamina. Neužteks šiukšlių, medžio atliekų ar po visą Lietuvą išdėstytų vėjo jėgainių, kad išsiverstume be gamtinių dujų, kito iškastinio kuro, urano, neužteks ir stogų ploto saulės baterijoms pastatyti. Net Europos Sąjunga, kur alternatyvioji energetika mums sukelia pavydą ir yra pavyzdys, siekia turėti 20 procentų alternatyvos nuo bendro energijos kiekio.

Lietuvos ekonomika irgi neišsivers be modernios atominės elektrinės, gal net IV kartos. Iki to laiko bus įvertintos Fukušimos AE avarijos pamokos, nurims aistros Europoje prieš atominę energetiką, nes atsiras saugesnės sistemos. Jau paskelbta, kad dvi JAV-Japonijos kompanijos ketina investuoti į Visagino AE, kad bloko galia bus 1300 MW, Lietuva turės 34% akcijų. Ar būsimoji Visagino AE tikrai turės beveik IV kartos įrangą – derybininkų išminties ir sąžinės reikalas, nors mūsų pusės kvalifikacija tenka abejoti, ypač vykstant žurnalistinio lygio deryboms. Energetikos klasika turi savo dėsnius ir plonybes.

Žaidimai su turtingu investuotoju, tikintis, kad esamos infrastruktūros Visagine panaudojimas garantuos Lietuvai svarią įtaką neįdėjus savų kelių milijardų, skamba labai idealistiškai ir neįtikinamai. Ekonominės krizės pasekmės, didelės skolos bankams ir mokėjimų balanso deficitas, už Ignalinos AE uždarymą savo laiku negauta kompensacija sumažina valstybės indėlį ir galimybę finansuoti naują Visagino AE.

Kadangi būsimoji Visagino AE nėra kokio mažo miestelio projektas, o tarpvalstybinis objektas, jį vykdančiam reikia gerokai pasistiebt, kad pamatytum, kas darosi aplinkui ir ne tik už 100 km. Lietuvos energetikos problemos spręstinos Europos Sąjungos, o ne tik strateginių partnerių rėmuose. Reikėtų bliviai pasverti Rytų kaimynų ambicijas, pamodeliuoti tikruosius jų siekius ir galimybes. Rusijoje nuo senų laikų, ypač sovietų valdymo metais ir šiais laikais sudėtingos problemos, tame tarpe strateginiai klausimai, energetikos plėtra sprendžiama Mokslų akademijos institutuose. Tas nereiškia, kad apseinama be valdžios įsikišimo, bet kaip taisyklė nulemia pro-

tas. 2010 metų duomenimis, patvirtintais žinomų rusų specialistų, iki 2030 metų statyti naujas atominės elektrinės Rusijos vakarinėje dalyje ir Baltarusijoje nebuvo numatyta. Jeigu 2011 metais politikai skelbia apie šias statybas, galima įtarti apie kitokio pobūdžio darbus, gal net naujų karinių objektų atsiradimą. Sunku patikėti, kad norima prikelti daugiau nei keturių dešimčių metų senumo projektą statyti atominę elektrinę Karaliaučiaus srityje ir tiekti elektrą superaukštos įtampos (virš 1000 kV) linija į Rytų Vokietiją.

Jeigu Karaliaučiaus AE prie Ragainės nėra karinis objektas, bet skirta elektros energijai gaminti, jos atsiradimas eliminuotų Lenkiją iš Visagino AE partnerių. Prieš keletą metų Karaliaučiuje pastatyta ir ką tik išplėsta nauja moderni koogeneracinė elektrinė gauna gamtines dujas per Lietuvą.

Kai kurie užsienio specialistai Rusijos aktyvumą AE statyboje bando sieti su Lietuvos neveiklumu, atsilikimu laike ir mažu finansiniu patrauklumu užsienio bankams. Bet tai tik nuomonė, jų gali būti įvairių. Mūsų šaliai turi daugiau meilės savajam kraštui.

Turėkim kantrybės išsiaiškinti, suburkime specialistus veiklai.

Baigiamosios pastabos

1. Europinio elektros energijos dažnio standarto įdiegimas Baltijos valstybėse turėtų būti pagrindinis energetikos strateginis tikslas.

2. Naujos AE statyba lieka valstybės energetikos strategijos dalimi, bet jos galia ir blokų dydis reikalauja gilesnės analizės.

3. Energijos tausojimas, alternatyvių energijos išteklių naudojimas ir modernių technologijų diegimas, – pagrindiniai tikslai energetikos plėtros politikoje.

4. Lietuvos ketinimai pastatyti galingą AE šalia uždarytos Ignalinos AE faktiškai atkartoja seną sovietinę elektros energetinę sistemą, tik šį kartą gerokai modernesnę ir ne už rusiškas investicijas.

5. Finansinis krūvis dėl naujos AE Lietuvos visuomenei per elektros energijos kainą gali būti sunkiai pakeliamas, o energetinė nepriklausomybė bus iliuzija, nes visi elektros parametrai lieka tie patys – rusiški.

6. Suskystintų dujų terminalas, kurio istorija tęsiasi nuo 1992 metų vidurio reiškė energetinės nepriklausomybės įtvirtinimo siekius. Šiuo metu yra galimybė tartis su Norvegija dėl tokių dujų tiekimo.

7. Politikos vingrybės, sumaniai naudojantis technikos pasiekimais, gali duoti nemažai ekonominių pranašumų.

SĄSKRYDIS
„Su Lietuva širdy“
ARIOGALOJE
2011-08-06

